

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-277-7-266>

**THE ROLE OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES
IN CRIMINALISTIC DIDACTICS
IN THE MODERN REALITIES OF WAR**

**РОЛЬ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
У КРИМІНАЛІСТИЧНІЙ ДИДАКТИЦІ
В СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ ВІЙНИ**

Shevchuk V. M.

*Doctor of Legal Sciences, Professor,
Honored Lawyer of Ukraine,
Professor at the Department
of Criminalistics
Yaroslav Mudryi
National Law University
Kharkiv, Ukraine*

Шевчук В. М.

*доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України,
професор кафедри криміналістики
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого
м. Харків, Україна*

Розпочата повномасштабна війна Росією на території України стала найсерйознішим викликом міжнародному миру та безпеці з часів Другої світової війни [1, с. 133]. Дії країни агресора супроводжуються винятково жорстокими воєнними злочинами і злочинами проти людяності та мають всі ознаки геноциду українського народу. Російські військові вчиняють на території України масові вбивства мирних людей, знищення об'єктів інфраструктури та помешкань громадян, гвалтування жінок і дітей, мародерство. Фактично російські військові ведуть війну проти цивільного населення. Масовані ракетні удари вбивають мирних жителів та руйнують критично важливу інфраструктуру України. Військова агресія РФ та запровадження воєнного стану суттєво вплинуло на усі сфери нашого життя, на систему органів кримінальної юстиції [2, с. 899].

За офіційними статистичними даними Офісу Генерального прокурора серед злочинів, вчинених в період повномасштабного вторгнення РФ, найпоширенішими є такі: а) злочини агресії та воєнні злочини – зареєстровано (станом на 18.11.2022 р.) – 47734 злочинів; б) злочинам проти національної безпеки – 18991 злочинів; в) злочини проти дітей (без повного врахування з місць активних військових дій) – загинули 433 дітей, поранено 837 дітей; г) магістральна справа щодо агресії РФ – 627 підозрюваних представники військово

політичного керівництва РФ (військове командування, посадовці, міністри, депутати, керівники правоохоронних органів та ін.) [3].

Злочини, скоєні військовими РФ на території нашої держави, є надзвичайно масштабними і їх фіксація та розслідування передбачає дослідження значного обсягу подій, ретельне збирання великого масиву доказів й проведення великої кількості судових експертиз. В таких умовах воєнного часу перед юридичною наукою, і взагалі перед правовою системою, постали нові виклики та завдання, які у свою чергу потребують застосування новітніх підходів для їх вирішення [4, с. 40–47]. Криміналістика покликана розроблювати новітні засоби, прийоми та методи, спрямовані на протидію злочинам, пов'язаних з військовою агресією РФ проти України та іншим злочинним проявам в умовах воєнного стану.

Криміналістика як прикладна наука визначає характер та зміст конкретних завдань, які постають перед нею у забезпеченні науково-методичного фундаменту у боротьбі зі злочинністю, протидії сучасним викликам в умовах війни. Вбачається, що такі завдання та виклики повинні вирішуватися також і в ході навчального та освітнього процесу, зокрема, фактичний обсяг теоретичних криміналістичних знань, що мають бути засвоєні майбутніми юристами, набір та ступінь сформованості певних умінь, навичок, здібностей, якостей, які вони мають набути в результаті навчання, зокрема і при вивченні криміналістики [5, с. 7–19]. В даному випадку мова йде про формування та реалізації головних завдань криміналістичної освіти та криміналістичної підготовки майбутніх правників.

Будучи відносно самостійна підсистемою, криміналістична освіта у юридичних навчальних закладах є інтегрованою у відповідності до соціальних функцій та структурована адекватно параметрам моделей юристів-фахівців система навчання застосуванню методів і засобів криміналістики в практичній діяльності та прищеплювання необхідних для такого застосування умінь та навичок. Крім цього, криміналістична освіта в юридичних вузах може розглядатися як відносно самостійна підсистема, що являє собою систематичне навчання та виховання майбутніх юристів професійної спеціалізації (слідчих, детективів, прокурорів, адвокатів, нотаріусів, суддів, слідчих судів та ін.), яка спрямована на оволодіння ними криміналістичними знаннями, вміннями та навичками з метою використання на практиці розроблених криміналістикою рекомендацій боротьби із сучасною злочинністю в умовах війни та глобальних загроз і викликів сьогодення.

Для комплексного вивчення проблем удосконалення методики викладання криміналістики та особливостей криміналістичної підготовки майбутніх юристів необхідно чітко відповісти на такі питання: 1) чому вчити (зміст навчання); 2) як вчити (форми, методи, організація підготовки); 3) кого необхідно вчити; 4) хто буде здійснювати навчання студентів та курсантів [6, с. 73]. При цьому важливо враховувати, що зміст криміналістичної підготовки має розглядатися через призму предмета криміналістики. Криміналістика, як прикладна юридична наука, вивчає злочинну діяльність, але у своєму особливому аспекті – з точки зору того, що визначає закономірності виникнення слідів при вчиненні такої злочинної діяльності і закономірностей роботи по їх виявленню і подальшому використанню для розкриття, розслідування та попередження кримінальних правопорушень [7, с. 98].

Відтак, вбачається, що криміналістика повинна навчити майбутнього юриста (слідчих, детективів, прокурорів, адвокатів, суддів, слідчих суддів та ін.) мистецтву розуміння, читання та криміналістичного аналізу усіх процесів слідовідображення (закономірностям виникнення, існування і зникнення слідів), а потім на базі цього – яким чином і за допомогою чого найдоцільніше виявляти, збирати, фіксувати, досліджувати і використовувати доказову інформацію у досудовому розслідуванні та судовому провадженні. Відтак, практика застосування криміналістичних знань для збирання доказової інформації під час війни є досить актуальною [8, с. 28–30].

У зв'язку із цим, особливої уваги та значимості набувають проблеми формування та застосування криміналістичної дидактики. Дидактика є розділ педагогіки та теорії освіти, який вивчає проблеми навчання, розкриває закономірності засвоєння знань, умінь і навичок, і формування переконань, визначає обсяг і структуру змісту освіти. Основне питання дидактики пов'язують із питаннями змісту навчання та виховання, мислення у процесі вивчення предмета. Дидактика – це наука про навчання, яка досліджує закони, закономірності, принципи та засоби викладання, а її об'єктом – навчання. Завдання дидактики пов'язані з описом та поясненням процесу навчання та умов його реалізації; розробкою найсучасніших процесів навчання; організацією навчального процесу; інноваційними технологіями навчання.

Подальші перспективи формування та розвитку криміналістичної дидактики передбачають необхідність перезавантаження та

модернізації існуючої сьогодні парадигми криміналістики відповідно до потреб практики та сучасних реалій війни. У таких умовах криміналістика покликана розроблювати новітні засоби, прийоми та методи фіксації та розслідування воєнних злочинів РФ. Особливої актуальності набувають розроблення системи криміналістичних методик розслідування [9, с. 83], активізація розробок техніко-криміналістичного забезпечення та інноваційних криміналістичних продуктів, проблеми забезпечення інформаційної безпеки. Сьогодні можна констатувати про формування нового наукового напрямку досліджень – *воєнної криміналістики* [4, с. 46]. Зазначена проблематика має бути врахована при формуванні програм, навчальних дисциплін та при удосконаленні методики викладання криміналістики у сучасних умовах.

Таким чином, криміналістична підготовка висококваліфікованих майбутніх юристів має враховувати сучасні тенденції і завдання адаптації криміналістичних знань до умов воєнного стану, реформування вітчизняного законодавства до міжнародних стандартів Європейського Союзу [10] та появи нових галузей криміналістики. При цьому суттєвої значимості набуває посилення практичної складової під час викладання криміналістики. На наш погляд, вивчення криміналістики в контексті сучасних наукових знань є обов'язковим для підготовки майбутніх юристів та юридичної освіти взагалі.

Література:

1. Білоус В. В. Завдання криміналістики в умовах терористичної війни і повоєнної відбудови держави. *Актуальні завдання та напрями розвитку юридичної науки у XXI столітті* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Львів, 22–23 серп. 2014 р. Львів, 2014. С. 132–135.
2. Konovalova V. O., Shevchuk V. M. Modern criminalistics in the conditions of war: problems of adaptation and reload. *Modern research in world science: Proceedings of the 5th International scientific and practical conference* (August 7–9, 2022). SPC – Sci-conf.com.ua. Lviv, Ukraine. 2022. Pp. 896–903.
3. Сайт Офіса Генерального прокурора. URL: <https://www.gp.gov.ua/>
4. Шевчук В. М. Перезавантаження криміналістики в умовах війни: проблеми, завдання, перспективи. *Проблематика документального оформлення, визначення шкоди та відшкодування збитків, завданих Україні та її громадянам внаслідок збройної агресії Російської*

Федерации : тези наук.-практ. конф. (м. Харків, 22 червня 2022 р.). Харків, 2022. С. 40–47.

5. Shepitko V. Formation of criminalistics and forensic didactics in Ukrainian. *Theory and Practice of Forensic Science and Criminalistics*, 22(2). 2020. Pp. 7–19.

6. Шепітько В. Ю. Інноваційні технології викладання криміналістики в Україні в сучасних умовах. *Підвищення якості викладання галузевих юридичних дисциплін* : матер. «круглого столу», 2021. С. 72–75.

7. Shepitko V. Yu., Konovalova V.O., Shevchuk V.M. et. al. Scientific and technical support of investigative activities in the context of an adversarial criminal procedure. *Issues of Crime Prevention*. Vol. 1. №. 42. 2021. Pp. 92–102.

8. Shevchuk V. Tasks of criminalistics in modern conditions of war. *Український дослідницький простір в умовах війни: адаптація й перезавантаження технічних та юридичних наук* : збірник матеріалів доповідей учасників міжнародної науково-практичної конференції (Харків – Рига, 31 травня 2022 р.). Харків, 2022. С. 28–30.

9. Konovalova V. O., Shevchuk V. M. Prospective directions of research of innovations of separate criminalistic methodics. *Scientific practice: modern and classical research methods* : Collection of scientific papers «ΛΟΓΟΣ» (Vol. 1), February 26, 2021. Boston-Vinnitsa: European Platform, 2021. Pp. 81–85.

10. Шепітько В. Ю. Інновації криміналістики – шлях до європейської науки. *Інновації в криміналістиці та судовій експертизі* : матеріали міжвідом. наук.-практ. конф. (Київ, 25 листоп. 2021 р.). Київ, 2021. С. 72–75.